

Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu
Filia w Świdnicy

Maria Kunic

(1604? - 1664)

Astronom ze Świdnicy

Pakiet edukacyjny

Opracowanie
Ewa Markuszewska

Świdnica 2014

Maria Kunic (1604?-1664)

Maria Kunic według jednych źródeł urodziła się 29 maja 1604 r. w Wołowie, a według drugich 29 maja 1610 r. w Świdnicy. Była córką Marii Schultz i doktora medycyny oraz filozofii Henryka Kunitza (Cunitiusa), który był legniczanie. Studiował we Wrocławiu, Rostoku i Frankfurcie nad Odrą. Przebywał także w Uraniborgu, gdzie wraz z astronomem Tycho Brahe dokonywał obserwacji astronomicznych. W 1607 r. przyjął posadę lekarza miejskiego w Świdnicy i zamieszkał w kamienicy „Pod Złotym Chłopkiem”. Zmarł w Legnicy w r. 1629.

O życiu Marii dowiadujemy się z Historioli Eliasa von Löwen. W jej rodzinie opowiadano, że przyszlą astronom nie obchodziły lalki ani hałaśliwe dziecięce zabawki. Z własnej chęci bardzo wcześnie zapragnęła poznać litery i pod koniec piątego roku życia umiała już biegle czytać. Na jej prośbę rodzice zgodzili się, aby była obecna na lekcjach pobieranych w domu przez brata. Od siódmego roku życia przysłuchiwała się, więc lekcjom gramatyki łacińskiej i katechizmu. Osmioletnią Marię zaczęto wdrażać do spraw gospodarstwa domowego i prac ręcznych. Ale dawała sobie z nimi radę tak dobrze, że zostający jej wolny czas mogła poświęcać na lekturę i kształcenie się w języku łacińskim pod kierunkiem "niemych nauczycieli, czyli książek". Trzy lata później, z woli rodziców pobierać zaczęła lekcje muzyki instrumentalnej i śpiewu, a z własnej inicjatywy opanowała przy okazji umiejętność zamiany zapisu nutowego na tabulatorowy i odwrotnie. Na wiek lat dwunastu przypadły z kolei początki jej prób malarskich. Dzięki samokształceniu opanowała obok języka niemieckiego i łaciny, także język francuski, polski, włoski, hebrajski i grekę. Interesowała się astronomią oraz kształciła w poezji, malarstwie, muzyce, a także matematyce, medycynie i historii.

W r. 1623 wyszła za mąż za prawnika Dawida Gertsmana. Z okazji tych zaślubin wiersz napisał Daniel Czepko. Gerstmann zmarł podczas zarazy w 1626 r. Potem Maria poznała Eliasa von Löwen, który był uznanym matematykiem.

Połączyły ich wspólne zainteresowania naukowe i małżeństwo (1630). Dzięki Eliasowi Kunic zajęła się najważniejszym problemem ówczesnej astronomii, jakim była zapoczątkowana przez Kopernika debata nad budową Wszechświata. Wspólnie z dachu kamienicy "Pod Złotym Chłopkiem" dokonali obserwacji planet Wenus i Jupitera. Stąd też wzięły się złośliwe uwagi współczesnych. U jednego z biografów Kunic, J. E. Scheibla, znajdujemy miejscowe, śląskie podanie ludowe, w którym utrwaliła się postać astronom, jako kobiety dziwnej, która noc spędzała na oglądaniu gwiazd, a dnie w łóżku, śpiąc i zaniedbując gospodarstwo domowe.

Wojna trzydziestoletnia i prześladowania religijne zmusiły Marię i Eliasa do opuszczenia Świdnicy (ok. 1636), do której już nie powrócili. Wyjechali prawdopodobnie do Byczyny, a potem wyemigrowali do spokojnej wtedy Polski i trafili do wioski Łubnice, niedaleko klasztoru cystersek w Ołoboku (Wielkopolska). Znaleźli tam, jako protestancka rodzina, schronienie u kseni Zofii Łubieńskiej. Około 1648 zamieszkali w rodzinnym mieście Eliasa, w Byczynie, gdzie w 1650 Kunic ukończyła i wydała drukiem w Oleśnicy swe tablice astronomiczne *Urania Propitia*. W r. 1655 wybuchł tragiczny w skutkach pożar Byczyny. Pozbawił ich całego dobytku i warsztatu naukowego i w rezultacie sparaliżował dalsze poczynania. Maria owdowiała w r. 1661 i zaprzestała działalności naukowej. Zmarła 22 sierpnia 1664r. w Byczynie.

Astronom Maria Kunic była najbardziej znaną w Europie kobietą - naukowcem od czasów Hypatii z Aleksandrii. Ze względu na jej wielkie dokonania nazwano ją Śląską Pallas. Wielkość Marii oraz wpływ jej dzieła na rozwój astronomii europejskiej są współcześnie mało znane. Jednak aż do początków XX wieku jej nazwisko zajmowało poczesne miejsce we wszystkich leksykonach naukowych. Mimo, że Kunic nie dokonała istotnego przełomu w rozumieniu budowy wszechświata, jej dzieło przyczyniło się do szybkiego rozpowszechnienia się wiedzy o odkrytych przez Keplera prawach ruchu planet. Na jej cześć jeden z nielicznych kraterów uderzeniowych na Wenus nazwano Cunitia.

Muzeum Dawnego Kupiectwa
w Świdnicy

Wydawnictwa zwarte

1. Astronom

Astronom Maria Kunic (Cunitia) 1610-1664 : życie i dzieło / Muzeum Dawnego Kupiectwa w Świdnicy ; wstęp Radosław Skowron , teksty Ingrid Guentherodt [et. al.]. - Świdnica : Muzeum Dawnego Kupiectwa w Świdnicy, Hector, 2008.

Publikacja wydana z okazji ogłoszonego w Świdnicy Roku Marii Kunic, towarzysząca wystawie, poświęconej wybitnej astronom, udostępnionej publiczności w październiku-grudniu 2008 roku. Spis treści: Wstęp. Paweł Preś, Kopernikański przełom światopoglądowy; Ingrid Guentherodt, Widzialność i zaćmienia, czyli uwagi o języku Marii Cunitii (1604?-1664) w Uranii propitti. Tłum. Tomasz Jablecki; Ingrid Guentherodt, Wczesne wzmianki o Marii Cunitii i Danielu Czepce w Świdnicy w 1623 roku „Homines quoque si tacent, vocem invenient libri”. Tłum. Tomasz Jablecki; Karolina Targosz, Maria Cunitia w świetle korespondencji naukowej.

2. Cunitz, Maria

Urania Propitia Sive Tabulae Astronomicae mire faciles, vim hypothesium physicarum à Keplero proditarum complexae ; facillimo calculandi compendio, sine ulla Logarithmorum mentione, phaenomensis satisfacientes [...] communicat Maria Cunitia : Das ist : Neue und Langgewünschete, leichte Astronomische Tabelln durch derer vermittelung auff eine sonders behende Arth, aller Planeten Bewegung, nach der länge [...] Den Kunstliebenden Deutscher Nation zu gutt herfürgegeben. -

Bicini Silesiorum : Sumptibus Autoris. - [Olsnae] : Exudebat Typographus Olsnensis Johann Seyffertus, 1650.

Dzieło w języku łacińskim (do s. 144) i w języku niemieckim (s.147-264) zawiera tylko część teoretyczną bez tablic astronomicznych oraz wiersze panegiryczne w języku łacińskim na cześć autorki. Znajduje się m.in. w Bibliotece Narodowej w Warszawie, Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu i Bibliotece Uniwersytetu Opolskiego.

3.Czarnecki, Krzysztof

Świdnica : przewodnik turystyczny / Krzysztof Czarnecki. – Świdnica : Towarzystwo Regionalne Ziemi Świdnickiej, 1996.

W przewodniku na s. 33 znajduje się opis domu „Pod Żłotym Chłopkiem” – Rynek 8, w którym mieszkała Maria Kunic.

4. Dzieje

Dzieje Świdnicy w datach / [w oprac. udział wzięli Agnieszka Dudzińska i inni.]. – Świdnica : Muzeum Dawnego Kupiectwa, 2009.

W publikacji na stronie 46 umieszczono wzmiankę o pobycie Marii Kunic w Świdnicy w latach (1605-1660) oraz faksymile strony tytułowej jej słynnego dzieła „Urania Propitia”.

5. Kolińska, Krystyna

Damy czarne i białe / Krystyna Kolińska. - Warszawa: „Iskry”, 1972.

Publikacja zawiera biografie znanych kobiet z XVI-XX wieku, między innymi Marii Kunic.

6. Nowotny, Sobiesław

Świdnica: przewodnik / Sobiesław Nowotny, Wiesław Rośkowicz.

Świdnica: Urząd Miejski, 1999.

W przewodniku od strony 24 do 25 umieszczono opis portalu domu „Pod Złotym Chłopkiem” Rynek 8, w którym mieszkała Maria Kunic oraz wzmiankę o samej astronom.

7. Świdorski, Gerwazy

Maria Kunicka ze Śląskiej Świdnicy – współtwórczyni przełomu w astronomii i filozofii XVII wieku / Gerwazy Świdorski. W: Wielcy twórcy Gór Sowich. Pod red. Stanisława Januszewskiego. – Wrocław, Fundacja Otwartego Muzeum Techniki, 2005.

Maria Kunic na tle swojej epoki i jej wiekopomne dzieło „Urania Propitia”.

Artykuły z czasopism

1. Kotełko, Stanisław

Śląska Pallas czyli rzecz o Marii Kunic / Stanisław Kotełko // Rocznik Świdnicki . – T. 36 (2008), s. 5-8.

Rys biograficzny Marii Kunic – świdnickiej astronom z XVII wieku.

2. Nawrocki, Edmund

Maria Kunic / Edmund Nawrocki // *Expressem.*- 2011, nr 46, s. 12.
Rys biograficzny Marii Kunic – świdnickiej astronom z XVII wieku.

3. Nawrocki, Edmund

Maria Kunic - astronom ze Świdnicy / Edmund Nawrocki // *Expressem.* – 1996, nr 23, s.5.
Rys biograficzny Marii Kunic – świdnickiej astronom z XVII wieku.

4. Nowotny, Sobiesław

Maria Kunitz (Cunitia) (1604-1664) / Sobiesław Nowotny // *Tygodnik Świdnicki.* – 2006, nr 11, s. 28.
Rys biograficzny Marii Kunic – świdnickiej astronom z XVII wieku.

5. Nowotny, Sobiesław

Świdnicka Pallada / Sobiesław Nowotny // *Wiadomości Świdnickie.*- 2002, nr 42, s. 1.
Rys biograficzny Marii Kunic – świdnickiej astronom z XVII wieku.

Netografia

1. Cunitz, Maria

Urania Propitia Sive Tabulae Astronomicae mire faciles, [...]. [online].
[dostęp: 8 lipca 2014]. Dostępny w World Wide Web:
<http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/docmetadata?id=18066>
Dzieło dostępne w Bibliotece Cyfrowej Uniwersytetu Wrocławskiego.

2. Maria

Maria Kunic – nasz Patron / Gimnazjum nr 1 im. Marii Kunic w Świdnicy.
[online]. [dostęp: 8 lipca 2014]. Dostępny w World Wide Web:
<http://www.g1.swidnica.pl/?level=page&id=15&mu=2&my=57>
Zakładka na stronie WWW Gimnazjum Kącik Patrona z informacjami na temat życia i dzieła astronom Marii Kunic oraz tekstem hymnu Gimnazjum.

3. Nawrocki, Edmund

Maria Kunic - astronom ze Świdnicy / Edmund Nawrocki. [online]. [dostęp: 8 lipca 2014]. Dostępny w World Wide Web:

<http://www.mojemiasto.swidnica.pl/?p=1416>

Artykuł zawiera informacje na temat życia Marii Cunitz i jej dzieła „Urania Propitia” oraz aktualnych inicjatyw podejmowanych celem uczczenia wielkiej astronom.

4. Nienalowski, Marek

Maria Cunic (Cunitia) / Marek Nienalowski. [online]. [dostęp: 8 lipca 2014]. Dostępny w World Wide Web:

<http://www.olesnica.nienalowski.net/Maria%20Kunicka.htm>

Artykuł zawiera informacje na temat życia Marii Cunitz i jej dzieła „Urania Propitia”.

5. Życie

Życie i dzieło astronom Marii Kunic (Cunitii) 1610-1664 / Muzeum Dawnego Kupiectwa w Świdnicy. [online]. [dostęp: 8 lipca 2014].

Dostępny w World Wide Web: <http://muzeum-kupiectwa.pl/index.php?page=zycie-dzielo-astronom-marii-kunic-cunitii-1610-1664>

Artykuł przedstawia życie i rodzinę Marii Kunic, jej dzieło Urania propitia, epistolografie Marii Kunic, między innymi korespondencje z astronomem gdańskim Janem Heweliuszem, francuskim astronomem Ismaëlem Boulliau, Janem Herbinusem – uczonym rodem z Byczyny, Janem Albrehtem Portnerem z Ratyzbony oraz kalendarium życia.

Dzieło Marii Kunic *Urania Propitia* wydane w roku 1650.

Źródło: <http://ouhos.org/2012/04/11/new-exhibit-near-the-heavens/>

Rzeźba Marii Kunic
przed wejściem do Muzeum Dawnego Kupiectwa w Świdnicy.
Fot. Jarosław Węglowski

Maria Kunic trzymająca w dłoniach sferę oraz tablice astronomiczne *Urania Propitia*
z kopią jej oryginalnego podpisu
Fot. Jarosław Węglowski

Pamiętkowa tablica na ścianie świdnickiej kamienicy
„Pod Złotym Chłopkiem” Rynek 8, w której mieszkała Maria Kunic
Fot. Jarosław Węglowski